

IN MEMORIAM

GORAN FILIPI

(Zadar, 18. siječnja 1954. – Medulin, 8. siječnja 2021.)

*Ničeg neće biti poslije nas
jer mi smo zapravo vječnost
koja se ponavlja
nedokučiva umu.*

(Goran Filipi, pjesma *Poslije nas*, 1997.)

Nedugo nakon odlaska u mirovinu, u Medulinu nas je 8. siječnja 2021. zauvijek napustio akademik Goran Filipi – filolog, književnik i prevoditelj. Time je hrvatska znanstvena zajednica ostala bez vrsnoga etimologa, dijalektologa i romanista. Aktivnom uporabom hrvatskoga, slovenskoga i talijanskoga jezika od ranoga djetinjstva, u njegovu su liku bile ujedinjene osnovne jezične i kulturološke komponente prisutne u Istri, što se očitovalo i u njegovim djelima. Njegov je znanstveno-istraživački interes ponajprije bio usmjeren na proučavanje romansko-slaven-skih jezičnih dodira i prožimanja na području Istre, ali i Dalmacije te Furlanije-Juljske krajine. Svojim je jezikoslovno-etimološkim i dijalektološkim istraživanjima doprinio stvaranju cjelokupne jezične slike istarskoga kraja.

Goran Filipi rođen je u Zadru 1954. godine. Svoje je školovanje započeo u Izoli u Sloveniji. Na Filozofskome fakultetu u Zadru 1979. god. diplomirao je talijan-

ski jezik i književnost te engleski jezik i književnost. Magistrirao je 1985. godine u Dubrovniku u Interuniverzitetskom centru za poslijediplomske studije, a šest je godina poslije stekao doktorat znanosti iz romanske filologije na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu obranom doktorskoga rada *Ornitonimija Istre*.

Od 1985. godine pa do umirovljenja 2019. godine radio je na Katedri za talijanski jezik Filozofskoga fakulteta u Puli, i to od 2005. kao redoviti profesor u trajnome zvanju. Bio je mentor mladim znanstvenicima te mentor više doktorskih radova i postdoktorskih projekata.

Na tome je Fakultetu obnašao i dužnosti organizacijskoga tipa – bio je pročelnik Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, a u dvama mandatima bio je dekan Fakulteta. Uz rad u matičnoj ustanovi predavao je niz kolegija (kao što su povijest talijanskog jezika, dijalektologija, leksikologija, etimologija, jezici u kontaktu) i na drugim sveučilištima. Primjerice, predavao je na Filozofskome fakultetu u Ljubljani, Fakultetu za humanističke znanosti u Kopru, a kao predavač gostovao je i u drugim sveučilišnim centrima (u Udinama, Rimu, Padovi, Bologni, Klagenfurtu, Grazu, Beču itd.).

U svibnju 2008. izabran je za člana suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u njezinu Razredu za filološke znanosti, a akademikom je postao 2012. U Akademiji je od 2019. do svoje smrti obnašao funkciju zamjenika tajnika Razreda za filološke znanosti HAZU te voditelja Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU.

Njegovo je područje interesa bilo osobito usmjereno na dijalektološka, etimološka, leksikološka i leksikografska istraživanja, a svojim je radom uvelike doprinio i onomastičkim istraživanjima. Rezultate je svojih istraživanja objavio u stotinjak znanstvenih i stručnih radova te članaka kojima je popularizirao znanosti, a predstavljao ih je na znanstvenim skupovima po cijelome svijetu. Njegov je znanstveni rad uokviren izdanjem dvadesetak monografija.

Prva su takva izdanja dva rječnika *Lexicon ornitologicum Histriae Slovenicae / Ornitološki slovar slovenske Istre* (Kopar, 1993.) i *Istarska ornitonimija: etimologijski rječnik pučkog nazivlja* (Rijeka, 1994.), koji su nastali na temelju rezultata njegova istraživanja za doktorski rad. U njima su popisani te etimološki i leksikološki obrađeni ornitonimi u svim istarskim idiomima (hrvatskim, slovenskim, istromletačkim, istriotskim, istrorumunjskim govorima te crnogorskome govoru u Peroju). Ornitonimima se, između ostaloga, bavio i u tri rada objavljena u časopisu *Folia onomastica Croatica* (*Istarska ornitonimija: stratifikacija*, 1994; *Ornitonimi u novom rječniku rovinjskoga idioma oca i sina Pellizzer*, 1995; *Istarska ornitonimija: djetlovke*, 1996). Sljedeća je njegova knjiga *Betinska brodogradnja: etimologijski rječnik pučkog nazivlja* (Šibenik, 1997.), u kojemu su etimološki obrađeni termini u vezi s brodogradnjom zabilježeni u Betini i Korčuli 80-ih godi-

na 20. stoljeća. To je ujedno i jedina njegova monografija u kojoj obrađuje jezičnu tematiku koja teritorijalno nije vezana za Istru. Pomorsku je terminologiju analizirao i u radu objavljenome u časopisu *Folia onomastica Croatica* (1998) pod naslovom *Pomorski termini u rukopisnom latinsko-hrvatsko-talijanskom rječniku fra Josipa Jurina iz 18. stoljeća*.

Kao istraživač istrorumunjskoga jezika Filipi je objavio šest svezaka *Istrorumunjskih etimologija*. Građa je za ta izdanja većim dijelom prikupljena 80-ih godina 20. stoljeća uz naknadne nadopune ispitivanjem informanata iz Žejana na Čičariji te iz Šušnjevice, Nove Vasi, Jesenovika, Letaja, Brda, Škabića, Trkovaca, Zankovaca, Mihela i Kostrčana. Pronađene su usporednice svih termina u okolnim čakavskim idiomima, čakavskim govorima u Dalmaciji i na otoku Krku, u istromletačkome, u pojedinim slovenskim govorima te u trima rumunjskim dijalektima, a za svaki je termin ponuđeno etimološko rješenje. Svesci *Istrorumunjskih etimologija* podijeljeni su prema semantičkim poljima. Prva se knjiga bavi rodbinskim nazivljem (Pula – Kopar, 2006.), sljedeća obrađuje ornitonime (Pula – Kopar, 2007.), a treća je knjiga podijeljena u tri cjeline te su u njoj obrađeni zoonimi, tj. nazivi poljskih i šumskih životinja, mikonimi i bačvarska terminologija (Pula – Kopar, 2008.). U četvrtoj su knjizi obrađene dvije tematske cjeline, i to nazivi kukaca (entomonimi) i boja (kromonimi) (Pula – Kopar, 2009.). Peta se knjiga bavi dendronimima (Pula, 2011.), a šesta obrađuje eleonime i ampelonime (Pula, 2017.).

Velik dio građe iz navedenih svezaka nalazi se i u *Istrorumunjskome lingvističkom atlasu* (IrLA – Pula, 2002.; *Kazala* – Pula, 2004.), jednome od pet lingvističkih atlasa objavljenih u okviru projekta *Atlas Linguarum Histriae et Liburniae* (*Lingvistički atlas Istre i Kvarnera*) na kojemu je Filipi sa suradnicima radio od 1984. do 2019. godine. Uz navedene atlase kojih je Filipi jedini autor, ostala četiri objavljena su u suautorstvu s Barbarom Buršić Giudici: *Istriotski lingvistički atlas* (ILA – Pula, 1998.; Pula, 2017.), *Istromletački lingvistički atlas* (ImLA – Zagreb, 2012., *Kazala* – Pula, 2016.), *Lingvistički atlas pomorske terminologije istarskih govora* (LAPTIG – Zagreb – Pula, 2013.) te *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora* (LAIČaG – Pula, 2019.). Svi su atlasi višejezični: prvo izdanje ILA objavljeno je na hrvatskome i talijanskome, IrLA na hrvatskome, talijanskome i rumunjskome, a ostali su napisani na hrvatskome, talijanskome i slovenskome jeziku. Upitnik kojim se prikupljala građa za ovaj projekt sadrži 1898 pitanja raspoređenih u 14 semantičkih polja i 12 podskupina. Pritom ILA ima i dodatno polje *Pomorstvo*, koje izostaje u ostalim atlasima jer je u međuvremenu zasebno obrađeno u LAPTIG-u odgovorima na 435 pitanja. Građa za *Lingvistički atlas Istre i Kvarnera* prikupljana je u okviru istraživanja za završne, diplomatske, magistarske i doktorske radove, uz dopunu i kasniju temeljitu obradu. Pritom su za LAPTIG provedene ankete u 22 mjesta, a za preostala četiri atlase na više od 90 punktova (glavnih i kontrolnih) gdje se govori čakavski, istromletački, istriotski,

istrorumunjski, slovenski, crnogorski (Peroj) i rumunjski (Rudna Glava kod Majdanpeka u Srbiji). Nabrojani lingvistički atlasi obuhvaćaju sve jezične slojeve prisutne u Istri, a njihova je vrijednost utoliko veća što se pojedini govori, posebice istriotski i istrorumunjski, nalaze u vrlo lošoj poziciji, tj. na pragu nestanka.

Uz lingvističke atlase, u okviru dijalektoloških istraživanja u suautorstvu sa Slavkom Kalčićem i Valterom Milovanom, objavio je *Rječnik roverskih i okolnih govora* (Pazin – Zagreb – Pula, 2014.). Taj rječnik obuhvaća više od šest tisuća riječi jugozapadnoga istarskog dijalekta rasprostranjenoga na području Roverije, tj. u dvadesetak sela smještenih južno od Svetvinčenta, sjeveroistočno od Vodnjana i istočno od Bala.

Uz to što mu je interes bio usmjeren na dijalekte, Filipi je u suautorstvu s Florinom Lazárom Ionilăom izradio i nekoliko dvojezičnih priručnika/rječnika hrvatskoga i rumunjskoga jezika: *Hrvatsko-rumunjski razgovorni priručnik (Ghid de conversație croat român)* (Zagreb, 2000.; Bukurešt, 2014.), *Rumunjsko-hrvatski razgovorni priručnik (Ghid de conversație român croat)* (Zagreb, 2001.; Bukurešt, 2003., 2014.) te *Hrvatsko-rumunjski rječnik (Dicționar croat român)* (Zagreb, 2001.; Bukurešt, 2012.).

Da je akademik Filipi bio svestran, pokazuje i činjenica što je za života redovito objavljivao poeziju i prozu u hrvatskim i slovenskim časopisima i revijama, a objavio je i nekoliko pjesničkih zbirki: *Minule šetnje* (Pula, 1990.), *Otočke balade* (Pazin, 1994.), *Sve hrvatske smrti* (ratna zbirka) (Rijeka, 1994.), *Brdo do sunca* (Pazin, 1997.), *Nasprotna obala* (Izola, 1997.), *Sjedinjenje u stopama* (Pula, 2000.), *Još se vrti crna ploča* (Pula, 2004.). Prevodio je poeziju – *Lebdenje = Levitazione = Lebdenje* (Viktor Snoj 2007), *Prije nego otvoriš oči* (Vlado Kreslin 2010; original: *Pojezije*, 2009.) itd. i stručne radove – *Pregled istarske povijesti* (Darko Darovec 1996.; original: *Pregled zgodovine Istre*, 1992.).

Goran Filipi bio je član niza kulturnih i znanstvenih društava, među ostalima Društva hrvatskih književnika, Hrvatskoga filološkog društva, Hrvatskoga društva klasičnih filologa, Slavističnoga društva Slovenije, talijanskoga društva Società Italiana di Glottologia, Matice hrvatske. Bio je voditelj Centra za istarska onomastička istraživanja pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, osnovanoga 2015. s ciljem sustavne obrade istarske onimije.

Kao potvrdu izvrsnosti za postignuća u svojem znanstvenom radu, dobio je i nekoliko priznanja, kao što je nagrada *Glasnik znanosti*, koju mu je 2009. godine dodijelilo Znanstveno-raziskovalno središće Univerze na Primorskom Koper, zatim *Diploma de excelență 2017*, koju mu je dodijelila Asociația Răsăritul Românesc Chișinău 2017. godine te *Priznanje za cjeloživotnu posvećenost etimologiji i romansko-slavenskim jezičnim prožimanjima u Istri*, koje je dobio od Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli 2018.

Nakon svega pobrojenog malo je reći da je akademik Filipi bio veliki znanstvenik i svestrani intelektualac koji je svojim istraživanjima izložio ponajprije jezični mozaik Istre u svim njegovim segmentima. Sa svojim je suradnicima popisao i obradio jezične slojeve koji su svakim danom siromašniji (posebno istriotski i istrorumunjski) te je postavio temelje i polazišta za sva buduća dijalektološka i etimološka istraživanja na istarskome području, a ujedno pohranio baštinu koju međugeneracijski nasljeđujemo. No, uz to što ga je za života obilježio uspješan znanstveni i stručni rad, a potom i prevoditeljstvo i pjesništvo, Gorana Filipija prije svega pamtimo kao pristupačnoga, duhovitoga i skromnoga čovjeka, spremnoga za raspravu, savjetovanje i nesebičan prijenos znanja na mlađe naraštaje.

Nina Spicijarić Paškvan

